

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องวิถีชีวิตชาวมอญในเกาะเกร็ดท่ามกลางกระแสการพัฒนาการท่องเที่ยว มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ด และวิถีชีวิตชาวมอญเกาะเกร็ดในด้าน เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมท่ามกลางกระแสการพัฒนาการท่องเที่ยว

วิธีดำเนินการวิจัย ทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกชาวมอญที่อาศัยอยู่ในหมู่ 1 (บ้านลัดเกร็ด) ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี จำนวน 21 คน และการสังเกตปรากฏการณ์ ทางสังคมด้านระบบเครือญาติ ความสัมพันธ์ของชุมชน

ผลการวิจัยพบว่า

1. บริบทชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ที่เอื้อต่อการพัฒนา ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว จนกระทั่งเกาะเกร็ดกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมและเป็นที่รู้จัก ของคนทั่วไปพอสรุปได้ดังนี้

1.1 ลักษณะภูมิประเทศของเกาะเกร็ด เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญ ทำให้ดึงดูด นักท่องเที่ยว การไปเที่ยวที่เกาะเกร็ดต้องเดินทางด้วยทางน้ำ สามารถล่องเรือชมทิวทัศน์ที่สวยงาม ชมวิถีชีวิตชาวมอญที่มีบ้านเรือนริมน้ำ ขณะเดียวกันเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ไม่ไกลจากกรุงเทพฯ สามารถเดินทางไปกลับภายในวันเดียว

1.2 วัฒนธรรมประเพณี จากการศึกษาพบว่า บริบทชุมชนเกาะเกร็ดชาวมอญเป็น กลุ่มชาติพันธุ์ที่มีการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีและศรัทธาในพระพุทธศาสนา เช่น ประเพณี สงกรานต์ ซึ่งประเพณีสงกรานต์ของชาวมอญจะรวมประเพณี พิธีกรรม และการละเล่นต่างๆ ไว้ด้วยกัน และเป็นช่วงเวลาที่ยาวนาน นับตั้งแต่วันที่ 13 เมษายน ไปจนถึงต้นเดือนพฤษภาคม เป็นต้น นอกจากนี้ก็ยังมีประเพณีเข้าพรรษา ลอยกระทง เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีสถาปัตยกรรม ที่ปรากฏตามวัดและเจดีย์ต่างๆ ก็เป็นส่วนหนึ่งที่เป็นปัจจัยทางการท่องเที่ยวเช่นกัน

1.3 เครื่องปั้นดินเผา นับเป็นผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนความเป็นเอกลักษณ์ของชาวมอญ ที่เกาะเกร็ด เป็นสินค้าท้องถิ่นที่นักท่องเที่ยวจะต้องเลือกซื้อ เลือกชม ซึ่งในชุมชนแห่งนี้มีการผลิต ให้เห็นขั้นตอนต่างๆ ทำให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสการผลิตเครื่องปั้นดินเผา นอกจากนี้ยังมีการประยุกต์ ใช้เครื่องปั้นดินเผาเป็นภาชนะใส่สินค้า เช่น ใส่ น้ำ เครื่องหอม ซึ่งก็สร้างความประทับใจให้กับ นักท่องเที่ยว เป็นต้น นอกจากนี้ผู้ที่มีส่วนฟื้นฟูเครื่องปั้นดินเผาเกาะเกร็ดมากที่สุดที่ชาวบ้านจะมี

การกล่าวถึงอยู่เสมอคือ นายอำเภอวัชรินทร์ โจรนพาศิษฐ์ ซึ่งมีการดำเนินการก่อนที่การท่องเที่ยวจะเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาเกาะเกร็ด

1.4 อาหาร ความสามารถในการทำอาหารของชาวมอญเกาะเกร็ดนั้นมีทั้งอาหารคาวหวาน ที่มีชื่อมากก็เป็นขนมมงคลทั้งหลาย เป็นอาหารชาววังที่ชาวมอญเกาะเกร็ดได้เรียนรู้จากชาววังจริงๆ ในสมัยรัชกาลที่ 5 ที่ได้ตามเสด็จและได้สอนให้ชาวบ้านทำขณะนั้น แล้วมีการสืบทอดต่อๆ กันมา เช่น ข้าวแช่ เม็ดขนุน ทองหยิบ ทองหยอด ขนมชั้น แกงหน่อกะลา ทอดมันหน่อกะลา ฯลฯ สิ่งเหล่านี้เป็นบริบทชุมชนของชาวมอญเกาะเกร็ดที่เป็นตัวแปรในการดึงดูดนักท่องเที่ยว

2. วิถีชีวิตชาวมอญท่ามกลางกระแสการพัฒนาการท่องเที่ยว จากผลการศึกษาพบว่าเมื่อการท่องเที่ยวเข้ามามีผลต่อวิถีชีวิตชาวมอญ ดังนี้

2.1 ด้านเศรษฐกิจชาวมอญเกาะเกร็ดมีฐานะเศรษฐกิจดีขึ้น ประเมินจากรายได้ อาชีพที่หลากหลาย เช่น ขายเครื่องปั้นดินเผา ขายอาหาร ของที่ระลึก ขายขนม ข้าวแช่ ทุกอย่างจะทำการการค้าการขาย ผู้สูงอายุก็สามารถทำงานอยู่กับบ้าน บางคนทำขนม หรือค้าขายของชำ ขายน้ำหน้าบ้านและได้ทุนบ้านกลายเป็นร้านค้าของแต่ละครอบครัว นอกจากนี้มีอาชีพใหม่ๆ เช่น โฮมสเตย์และการบริการต่างๆ เป็นต้น

นอกจากนี้มีการปรับรูปแบบผลิตภัณฑ์ให้เข้ากับความต้องการของตลาดตามการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจ โดยเฉพาะเครื่องปั้นดินเผา กลายเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือนและชุมชน มีการปรับรูปแบบผลิตภัณฑ์จากการการผลิตเพื่อการใช้งานในครัวเรือนมาเป็นการผลิตเพื่อเป็นเครื่องตกแต่งบ้าน และของที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยว มีการรวมกลุ่มเพื่อการผลิตและจำหน่ายร่วมกัน เป็นต้น

2.2 ด้านสังคม วิถีชีวิตด้านสังคมของชาวมอญเกาะเกร็ด แบ่งเป็นความสัมพันธ์ของคนในชุมชนและความสัมพันธ์ระบบครอบครัวและเครือญาติ คือ

(1) ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน ชาวมอญในหมู่ที่ 1 เกาะเกร็ด ส่วนใหญ่เป็นญาติพี่น้องกัน มีการช่วยเหลือกันทำงาน เช่น การรวมกลุ่มช่วยกันทำข้าวแช่ในช่วงเทศกาลสงกรานต์ หรือเมื่อมีงานบุญประเพณีต่างๆ โดยเฉพาะการรวมตัวช่วยทำงานบุญที่วัด และการให้ความเคารพผู้อาวุโสในหมู่บ้าน

นอกจากนี้ยังพบว่า ชาวมอญเกาะเกร็ดมีความสัมพันธ์ที่เกิดจากการรวมกลุ่มกัน เช่น การรวมกลุ่มจัดตั้งสหกรณ์เพื่อเป็นการรวมคน รวมทุนในการประกอบกิจการร่วมกันหรือการรวมกลุ่มทำขนม และทำเครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น กระบวนการกลุ่มก็จะทำให้สมาชิกแต่ละกลุ่มมีความผูกพันกันมากขึ้น เนื่องจากได้ทำงาน และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน

(2) ระบบครอบครัวและเครือญาติ ปัจจุบันสมาชิกของครอบครัวมีน้อยลง เพราะนิยมมีบุตรจำนวนน้อย ครอบครัวมอญยุคใหม่มีบุตร 1 - 2 คน เป็นส่วนใหญ่ และบุตรหลานมีการศึกษาสูงขึ้น ก็ทำงานต่างถิ่นบ้าง หรือทำงานตามนิคมอุตสาหกรรมบ้าง ทำให้สมาชิกไม่ได้อยู่ด้วยกันเหมือนในอดีต วันหยุดหรือเทศกาลสำคัญ ญาติพี่น้องก็จะกลับมาพบกัน กินข้าวด้วยกัน

แสดงความเคารพซึ่งกันและกันระหว่างญาติพี่น้อง ส่วนเครือญาติที่อยู่ในเกาะก็ยังมีกันไปมาหาสู่กัน เพราะแต่ละครอบครัวที่เป็นญาติพี่น้องกันก็จะมีบ้านเรือนอยู่ติดกัน และยังมี การแบ่งปันอาหารการกิน ให้แก่กันในกลุ่มญาติพี่น้อง บ้านใกล้เรือนเคียงกัน

2.3 ด้านวัฒนธรรม ในการศึกษาครั้งนี้วิถีชีวิตวัฒนธรรมของชาวมอญที่เกาะเกร็ด ได้แก่ นาฏศิลป์และดนตรี โดยเฉพาะปี่พาทย์มอญเพื่อใช้ในงานมงคลและงานอวมงคล เช่น งานศพ วงปี่พาทย์มอญบรรเลงประกอบกับการรำมอญซึ่งเป็นนาฏศิลป์แบบมอญที่ลักษณะท่ารำและการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ วงปี่พาทย์จะนำมาแสดงในงานสำคัญๆ ประเพณีต่างๆ ภาษามอญ ก็เป็นอีกสัญลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง ซึ่งปัจจุบันมีพูดกันเฉพาะกลุ่มคนที่สูงอายุ มอญรุ่นใหม่ไม่พูดกัน อาจเนื่องมาจากส่วนใหญ่สื่อสารกับนักท่องเที่ยว ทำให้ภาษามอญลดบทบาทในการสื่อสารภายในชุมชน จึงทำให้มีการใช้ภาษาน้อยลง และอาจจะทำให้สูญหายได้หากไม่มีการรณรงค์ฟื้นฟูให้เยาวชนเรียนรู้ไว้ นอกจากนี้ยังมีความเชื่อเกี่ยวกับขนมมงคลที่ควรใช้ให้เหมาะสมกับโอกาส มีทั้งหมด 9 อย่าง ได้แก่ หันตรา ทองเอก เสน่ห์จันทร์ จำมงกุฏ ทองหยิบ ทองหยอด ฝอยทอง ขนมชั้น ขนมถ้วยฟู เป็นต้น สิ่งเหล่านี้คือความงามทางด้านวัฒนธรรมที่ชาวมอญเกาะเกร็ด ได้สืบทอดต่อกันมาด้วยการดำเนินวิถีชีวิต บางด้านคงอยู่ บางด้านก็ลดน้อย และทั้งหมดไปกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม หรือปรับให้เหมาะสมยุคสมัยปัจจุบัน

อภิปรายผล

1. บริบทชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ด ที่เอื้อต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเกาะเกร็ด ได้แก่ ลักษณะภูมิประเทศของเกาะเกร็ด ที่มีลักษณะภูมิประเทศเป็นเกาะล้อมรอบด้วยแม่น้ำเจ้าพระยามีภูมิทัศน์ที่สวยงาม สามารถรองรับเรือรอบเกาะเพื่อชมวิถีชีวิตของชาวมอญได้ และอยู่ไม่ห่างจากกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นศูนย์รวมของผู้คนสามารถเดินทางไปท่องเที่ยววันเดียวได้มีบริการคมนาคมสะดวกสบาย

วัฒนธรรมประเพณี ชาวมอญเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา และมีประเพณีที่ขึ้นชื่อของเกาะเกร็ด เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีลอยกระทง ประเพณีเข้าพรรษา และออกพรรษา เป็นประเพณีสำคัญๆ ที่เอื้อต่อการพัฒนาเกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยว ยังมีสถาปัตยกรรมมอญที่สวยงามปรากฏอยู่ตามวัดวาอารามต่างๆ ที่สามารถดึงดูดใจของนักท่องเที่ยว

เครื่องปั้นดินเผา เป็นสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวมอญเกาะเกร็ด เพราะเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมของชาวมอญเกาะเกร็ดที่มีมาแต่อดีตกาลที่ติดตัวมากับชาวมอญตั้งแต่สมัยปลายกรุงศรีอยุธยา ภูมิปัญญาเครื่องปั้นดินเผาพัฒนาปรับปรุงหรือประยุกต์รูปแบบของผลิตภัณฑ์ให้มีความเหมาะสมกับปัจจุบันโดยการผลิตเป็นของที่ระลึก และเครื่องประดับตกแต่ง

อาหาร ชาวมอญเกาะเกร็ดจะมีฝีมือในการทำอาหาร เช่น แกงหน่อกะลา ทอดมันหน่อกะลา ข้าวแช่ ขนมมงคลต่างๆ กลายเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้มีความประทับใจและมาท่องเที่ยวที่เกาะเกร็ดเพื่อรับประทานอาหารที่หลากหลายและมีความเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

จากบริบทชุมชนข้างต้น ล้วนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญของชาวมอญเกาะเกร็ด ที่ส่งผลให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยว นำสิ่งที่มีคุณค่าซึ่งเป็นทุนการท่องเที่ยวของชุมชนที่มีอยู่แล้วออกเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เพื่อเป็นจุดขายให้กับนักท่องเที่ยว โดยอาศัยกลไกภาครัฐจัดระบบสาธารณูปโภคเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัดนนทบุรี 5 ปี (พ.ศ. 2540 - 2544) ได้กำหนดแนวทางการปรับปรุงอนุรักษ์พื้นที่เกาะเกร็ด พัฒนาปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกด้านท่าเรือความปลอดภัย สร้างระบบบำบัดน้ำเสีย ระบบป้องกันจัดเก็บขยะตามแม่น้ำลำคลอง การจัดศูนย์วัฒนธรรมแสดงผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา การอนุรักษ์ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ เห็นได้ว่าปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเกาะเกร็ด ทั้งในเรื่องของสินค้า ภูมิทัศน์ความเป็นเกาะกลางแม่น้ำเจ้าพระยา และอาหารพื้นบ้านที่ชาวมอญมีความสามารถ เช่น ขนมมวงกล ข้าวแช่ทอดมันหน่อกะลา และสถาปัตยกรรม ตลอดจนคมนาคมขนส่งสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ สอดคล้องกับเสาหลักสี่ นวเจริญกุล (2541) เสนอไว้ว่า สิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวมีทั้งสิ่งที่เป็นธรรมชาติ (Natural Attraction Factor) และสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น (Historical an Cultural Attraction Factor)

2. วิถีชีวิตชาวมอญเกาะเกร็ดท่ามกลางกระแสการพัฒนาการท่องเที่ยว

2.1 ด้านเศรษฐกิจ วิถีชีวิตของชาวมอญเกาะเกร็ดท่ามกลางกระแสการพัฒนาการท่องเที่ยวด้านเศรษฐกิจ พบว่า เมื่อการท่องเที่ยวเข้ามามีบทบาททำให้อาชีพของชาวมอญดั้งเดิมมีการเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะเครื่องปั้นดินเผา มีการผลิตรูปแบบที่เล็กลง ในลักษณะเป็นของที่ระลึกและเครื่องตกแต่งบ้าน เนื่องจากสภาพสังคมปัจจุบันไม่นิยมเครื่องใช้ในครัวเรือนที่เป็นเครื่องปั้นดินเผาเพราะมีผลิตภัณฑ์จำพวกสแตนเลส พลาสติกมาทดแทน จึงทำให้ชาวบ้านเองต้องปรับตัวประกอบกับการให้คำแนะนำของทางราชการ โดยได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากผู้บริหารที่มองเห็นคุณค่าของเครื่องปั้นดินเผาด้วยการนำมาผลิตเป็นของที่ระลึก และให้พัฒนาชุมชนเป็นที่ปรึกษาให้กับชาวบ้านในการของการบริหารจัดการในลักษณะของกลุ่ม เป็นต้น จึงเห็นได้ว่าวิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจของชาวมอญภาครัฐเข้ามามีบทบาทกับชุมชนก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อพัฒนาภูมิปัญญาดั้งเดิมซึ่งเป็นความรู้แบบเก่าของชาวบ้านถูกพัฒนาด้วยภาครัฐนำเอาความรู้ใหม่ตามกระแสนิยม เพื่อพัฒนาภูมิปัญหาดั้งเดิมของชุมชนให้มีมูลค่าทางเศรษฐกิจสามารถจำหน่ายได้เพราะได้พัฒนาสินค้าให้มีความเหมาะสมกับค่านิยมสมัยใหม่ทำให้ชาวบ้านรู้สึกไม่โดดเดี่ยว สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีเศรษฐกิจสองระบบของโบเก (J.H.Boke) ที่ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2545) ได้อธิบายไว้ว่า ระบบเศรษฐกิจชุมชนกับเศรษฐกิจทุนนิยมแม้จะต่างก็สามารถอยู่ร่วมกันได้ ชาวบ้านจากที่เคยผลิตเพื่อใช้เองก็ต้องปรับเปลี่ยนเป็นการผลิตเพื่อขาย ผลิตมากขึ้น รูปแบบเปลี่ยนผลิตภัณฑ์ไปมุ่งเน้นความประณีต เพื่อให้สินค้ามีมาตรฐานและมีมูลค่าที่สูงขึ้นด้วยเช่นกัน เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (2545 - 2549) ที่เน้นการนำภูมิปัญญามาพัฒนาเพื่อแก้เศรษฐกิจชาติด้วยหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน ใช้ศักยภาพภายในชุมชน และยังสอดคล้องกับ (ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ. 2545) เมื่อชุมชนสามารถสร้างงานสร้างรายได้ให้กันตัวเองได้ก็จะทำให้ชุมชนมีความตื่นตัวในการพัฒนาศักยภาพและเกิดเป็นชุมชนเข้มแข็ง

เมื่อมีการซื้อขายสินค้าของชาวมอญโดยเฉพาะเครื่องปั้นดินเผาทำให้ผลผลิตทางวัฒนธรรมเหล่านี้ได้แพร่กระจายอยู่ทั่วประเทศ และยังต่างประเทศด้วย ความโดดเด่นของสินค้าที่เป็นตัวบ่งชี้ถึงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม นักท่องเที่ยวที่มีความสนใจก็จะมีการสั่งซื้อเพิ่มมากขึ้น และขณะเดียวกันชาวบ้านเองก็ได้รับแนวความคิดจากนักท่องเที่ยวด้วยเช่นกัน เพราะมีเครื่องปั้นดินเผาบางอย่างที่ต้องทำตามลูกค้าหรือนักท่องเที่ยวเป็นผู้ออกแบบ การแลกเปลี่ยนกันทางความคิด และการแลกเปลี่ยนทางผลผลิต ทำให้เกิดวิวัฒนาการด้านสินค้าใหม่อยู่เสมอ กลายเป็นวิวัฒนาการทางวัฒนธรรมดังที่ไทเลอร์ (Tylor) ได้กล่าวไว้ว่า มนุษย์จะมีวิวัฒนาการผ่านกระบวนการทางสังคมจนกลายเป็นสังคมรุ่งเรือง

อาชีพค้าขาย เมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาที่เกาะเกร็ด ชาวมอญที่เกาะมีการประกอบอาชีพค้าขายเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะค้าขายเครื่องปั้นดินเผา จำพวกของที่ระลึก หรือเครื่องตกแต่ง ขยายอาหาร ข้าวแช่ ทอดมันหน่อกล้วย หรือขนมไทย ขนมมงคล ซึ่งทำอยู่กับบ้านและก็ขายอยู่กับบ้าน บ้านไหนถนัดอะไรก็จะขายอย่างนั้น ทำให้ชาวมอญที่เกาะเกร็ดมีรายได้จากนักท่องเที่ยว มีการท่องเที่ยวก็ทำให้คนที่ไม่มีงาน มีรายได้ โดยไม่ต้องเดินทางไปหางานทำนอกบ้าน สอดคล้องกับปิยะพงษ์ไสยโสภณ (2545) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับเศรษฐกิจของชาวเกาะเกร็ดหลังการจัดงานอะเมซิ่ง (Amazing) ชาวบ้านสามารถมีรายได้จากการค้าขายปีละ 150,000 บาท ต่อปี นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษากองกานต์รวี จิระโกคิน (2547) และสมบุญณ์ มีบุญ (2543) ที่ค้นพบว่า การท่องเที่ยวส่งผลต่อการกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชนทำให้มีรายได้ขึ้น และมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเกิดขึ้นมากมาย

การเกิดกิจกรรมอันเนื่องมาจากการพัฒนาการท่องเที่ยวของเกาะเกร็ดด้วยการใช้ทรัพยากรในชุมชนให้เกิดประโยชน์ การนำมาผลิตซ้ำและพัฒนาให้เหมาะสมกับยุคสมัยปัจจุบันและการเปลี่ยนแปลง สอดคล้องตามแนวคิดทฤษฎีสองระบบที่ ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2545) ได้วิเคราะห์ไว้คือ ระบบเศรษฐกิจที่มีประวัติและกลไกทางเศรษฐกิจเป็นของตนเอง เชื่อมโยงถึงเศรษฐกิจชาติ ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน ครอบครัว การแบ่งปันผลผลิต ตลอดจนกระบวนการผลิตซ้ำ ซึ่งปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเพิ่มและการอพยพย้ายถิ่น เพื่อการทำมาหากิน การปรับปรุงและสร้างเทคนิคการผลิตรวมทั้งวิวัฒนาการของการจัดการทางเศรษฐกิจของชุมชนและเครือข่าย ไม่อยู่โดดเดี่ยวและปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของเศรษฐกิจชุมชนกับเศรษฐกิจทุนนิยม การปะทะกันของทั้งสองระบบในปัจจุบันยังมีความเข้มข้นมากขึ้นเรื่อยๆ และมีการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนเช่นเดียวกัน อาทิ จากผลิตเพื่อบริโภคเลี้ยงตัวเองเป็นผลิตเพื่อขาย จากแรงงานในครอบครัวเป็นการขายแรงงาน จากผลิตด้วยทรัพยากรในชุมชนเป็นการซื้อปัจจัยการผลิต เป็นต้น เพราะในอดีต สังคมไทยเป็นระบบเศรษฐกิจชุมชนที่มีการผลิตเพื่อเลี้ยงชีพ โดยใช้แรงงานในครอบครัวอาศัยธรรมชาติ ที่ดินเป็นปัจจัยในการผลิต แต่ต่อมาปรับเข้าสู่การผลิตเพื่อการค้า มีตลาดและราคาสินค้าการเกษตร มีการลงทุน ซึ่งเป็นผลจากระบบทุนนิยม เป็นการปรับเปลี่ยนทุนนิยมของครอบครัวหรือชาวบ้านเป็นการผลิตเพื่อการค้ามากขึ้น ทำให้ชุมชนมีรายจ่ายมากขึ้น เงินจึงเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญในการจับจ่ายใช้สอยสิ่งอุปโภคบริโภคที่จำเป็น

เนื่องจากชาวมอญเกาะเกร็ดที่อาศัยอยู่ในหมู่ 1 ซึ่งเป็นหมู่ที่มีพื้นที่มีอาณาเขตติดต่อกับเมืองใหญ่ได้สะดวกที่สุดในเกาะ จึงถือได้ว่าชาวมอญที่หมู่ 1 ไม่ได้อยู่อย่างโดดเดี่ยว กระบวนการในการดำเนินชีวิตต่างๆ ก็ย่อมจะเกี่ยวข้องกับบุคคลภายนอกได้ง่าย ปรับเปลี่ยนไปตามความเปลี่ยนแปลงของกลไกภายนอก ในขณะที่เดียวกันก็ยังคงสามารถดำเนินชีวิตแบบเดิมๆ อยู่ได้ไปพร้อมๆ กัน อย่างเช่น สมัยก่อนชาวมอญจะผลิตเครื่องปั้นดินเผาไว้จำหน่ายเพียงเพื่อเลี้ยงตนเองกับครอบครัวเท่านั้น แต่ในปัจจุบันพอมีการท่องเที่ยวเข้ามาาก็มีการเปลี่ยนแปลงการผลิตเครื่องปั้นดินเผาเพื่อไว้จำหน่าย มีการดัดแปลง ปรับปรุงผลิตภัณฑ์เดิมเคยทำด้วยมือทุกขั้นตอนของการผลิตเปลี่ยนมาใช้เครื่องช่วยผ่อนแรง เผาด้วยเตาแก๊ส ทำให้สินค้ามีคุณภาพ ทำให้เกิดนวัตกรรมใหม่ๆ มากขึ้น มีการค้าขายกับคนภายนอก หาดตลาดในการกระจายสินค้าของตัวเองเข้าสู่ระบบทุนนิยมมากขึ้น โดยการเปลี่ยนแปลงการผลิตของทุนนิยม ซึ่งมีผลต่อวิถีชีวิตของคนมอญในเกาะเกร็ดเหมือนเช่นในชุมชนอื่นๆ ทั่วไปของไทย การเป็นเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นผลของกระบวนการทางวัฒนธรรมถือว่าการกระทำที่เกิดจากคนหรือกลุ่มคนที่มีการกระทำระหว่างกันและส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม ชุมชน และก็จะเกิดการปรับตัว ดังที่ อมรา พงศาพิชญ์ (2545 : 16 - 17) กล่าวไว้ว่า การปรับตัวทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเมื่อสภาพแวดล้อมทางสังคมเปลี่ยนซึ่งมีหลักการเปลี่ยนแปลงเพื่อจัดระบบความสัมพันธ์ให้สอดคล้องกัน การเปลี่ยนแปลงตัวมนุษย์ให้ความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม การปรับสภาพแวดล้อม เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพของมนุษย์ ดังนั้นการปรับตัวทางวัฒนธรรมจึงรวมถึงวัฒนธรรมในรูปวัตถุและวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ ซึ่งรวมถึงระบบความคิด ความเชื่อ วิถีชีวิต และพฤติกรรมของคนในสังคม ซึ่งการปรับตัวทางวัฒนธรรมมีหลักคิด ดังนี้

2.2 ด้านสังคม ชาวมอญเกาะเกร็ดยังมีความสัมพันธ์อันดีต่อกันอาจเป็นเพราะชาวมอญเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีวิถีเรียบง่าย ศรัทธาในพระพุทธศาสนา ไม่ชอบความรุนแรง และจะรู้จักกันหมดที่มีครัวเรือนอยู่ในละแวกเดียวกัน เมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาทำให้ชาวมอญส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขายทำให้วิถีชีวิตส่วนหนึ่ง จึงต้องประกอบอาชีพเพราะมีนักท่องเที่ยวมาก ก็จะสามารถขายสินค้าได้มาก ทำให้เมื่อมีงานกิจกรรมเทศกาลของชุมชนก็จะมีชาวบ้านมีส่วนร่วมในลักษณะของการร่วมรำน้อยลง และจะมีการเปลี่ยนแปลงการมีส่วนร่วมด้วยการว่าจ้าง หรือการบริจาคเงินแทนการร่วมรำนซึ่งสอดคล้องกับทิพาพร พิมพิสุทธ์ (2531 : 6 - 8) ที่กล่าวว่า การสร้างความทันสมัยเป็นกระบวนการที่เชื่อมระหว่างสังคมแบบดั้งเดิมกับสังคมสมัยใหม่ คือการเปลี่ยนแปลงในขั้นตอนต่างๆ ของแต่ละสังคม มิได้ทำลายลักษณะของสังคมแบบดั้งเดิม แต่ยังคงไว้ซึ่งลักษณะสังคมแบบดั้งเดิมควบคู่กับสังคมสมัยใหม่เสมอ คนจะให้ความสำคัญกับเงินมากขึ้น จึงสะท้อนให้เห็นว่าการท่องเที่ยวมีส่วนทำให้ชาวบ้านมีจิตสาธารณะร่วมต่อชุมชนน้อยลง ซึ่งเป็นคุณค่าของชุมชนที่ค่อยๆ ถูกทำลาย แม้ว่ามูลค่าทางเศรษฐกิจของชุมชนจะดีขึ้นก็ตาม ความเป็นชุมชนก็จะเริ่มหดหายลงไปเรื่อยๆ ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงทางสังคมมีเหตุปัจจัยหลายอย่าง เช่น ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลกภายนอก เมื่อมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเข้ามา ก็จะเป็นตัวเร่งให้เกิด

ผลกระทบเชิงลบเร็วขึ้น โดยเฉพาะปัญหาขยะที่มีจำนวนมาก ทำให้เจ้าหน้าที่ต้องทำงานเพิ่มมากขึ้น เพื่อกำจัดปริมาณขยะที่มาก สอดคล้องกับผลการศึกษาของสุพัตรา วิชยประเสริฐกุล (2545) พบว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวเกาะเกร็ดทำให้เศรษฐกิจของเกาะเกร็ดทำให้เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพ ด้านสังคมการท่องเที่ยวได้สร้างความเจริญด้านสาธารณูปโภค

2.3 ด้านวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมมีอยู่ตลอดเวลา ด้วยการติดต่อสื่อสารทำได้กว้างไกลและรวดเร็วในยุคปัจจุบัน เดิมวิถีชีวิตด้านวัฒนธรรมประเพณีของชาวมอญที่ดำเนินไปอย่างปกติ จุดเปลี่ยนของขนบธรรมเนียมประเพณีท่ามกลางกระแสการพัฒนาการท่องเที่ยว คือ การนำขนบธรรมเนียม ประเพณีที่เป็นวัฒนธรรมดั้งเดิม เช่น ประเพณีสงกรานต์แห้วแซ่ การรำเจ้า การละเล่นต่างๆ จะถูกหยิบยกมาเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวโดยมุ่งเน้นไปในด้านการค้าความสวยงาม ซึ่งอาจส่งผลในอนาคตจะทำให้คุณค่าหรือเนื้อหาของประเพณีของชาวมอญที่แท้จริงหมดไปได้ ส่วนด้านภาษามอญ มีการนำมาใช้น้อยลงกลุ่มที่ใช้เป็นกลุ่มคนที่สูงอายุ อาจเนื่องมาจากการสื่อสารส่วนใหญ่เป็นการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวใช้ภาษาไทยเป็นส่วนใหญ่ และการใช้ภาษามอญจะทำให้เกิดความไม่เข้าใจซึ่งกันและกันสำหรับผู้ที่ไม่รู้เรื่อง จึงทำให้วิถีชีวิตการใช้ภาษามอญลดน้อยลงและอาจสูญหายได้หากไม่รณรงค์ส่งเสริมและอนุรักษ์ไว้ ซึ่งเป็นเรื่องปกติและเป็นธรรมชาติของวัฒนธรรม สอดคล้องกับ ณรงค์ เส็งประชา (2541 : 108) ที่ให้ความหมายวัฒนธรรมว่า เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินชีวิตของกลุ่มบุคคลในสังคม วัฒนธรรมเป็นกรอบในการปฏิบัติและการปฏิสัมพันธ์ต่อกันทางสังคม ซึ่งสังคมและวัฒนธรรมมีลักษณะประการหนึ่งที่เหมือนกันก็คือ การเป็นพลวัตไม่หยุดนิ่ง ไม่คงที่ แต่จะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จึงทำให้หรือวัฒนธรรมของมนุษย์ในแต่ละสังคมเปลี่ยนแปลงตามไปด้วยและในที่สุดก็กลืนกลายวัฒนธรรมดังที่แนวคิดไทเลอร์ (Tylor) และ มอร์แกน (Morgan) เสนอไว้ว่า วัฒนธรรมจึงมีความเจริญงอกงามและเสื่อมถอย เมื่อมีสิ่งวัฒนธรรมใหม่ๆ เข้ามาแทนที่ และมีความเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลก

นอกจากนี้ยังพบว่า ด้านวัฒนธรรมเริ่มมีค่านิยมและวัฒนธรรมใหม่ๆ เข้ามาสู่วิถีชีวิตของชาวมอญในเกาะเกร็ด เช่น วัยรุ่นจะมีการเล่นเกม การร้องคาราโอเกะ เล่นอินเทอร์เน็ต และการแต่งกายมีการเลียนแบบวิถีชีวิตสังคมเมืองมากขึ้น แต่จะอย่างไรก็ตามด้วยความเป็นเกาะก็เป็นสิ่งหนึ่งที่เป็นแนวกันการไหลบ่าวัฒนธรรมค่านิยมที่ไม่พึงประสงค์ เช่น เพศพาณิชย์ อาชญากรรม ซึ่งเกาะเกร็ดจะไม่มีสิ่งเหล่านี้และยังป้องกันได้ดีกว่าชุมชนอื่นๆ ที่อยู่รอบกรุงเทพฯ เพราะนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะไม่ได้ค้างที่เกาะเกร็ด ซึ่งก็เป็นสิ่งที่ดีของเกาะเกร็ด ที่ควรจะรักษาไว้ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ภาครัฐควรเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีของชาวมอญให้คงอยู่ เช่น ประเพณีสงกรานต์ เพราะเป็นประเพณีที่มีกิจกรรมต่างๆ เกี่ยวกับวิถีชีวิตชาวมอญ โดยเฉพาะแห้วแซ่ ซึ่งมอญที่อื่นไม่มีเหมือนที่เกาะเกร็ด

2. องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ดหรือหน่วยงานด้านการท่องเที่ยว ควรมีกิจกรรมเพื่อรณรงค์การใช้ภาษามอญให้กับเยาวชนในเกาะเกร็ดให้สามารถรักษาภาษาตนเองไว้ได้

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการดำรงอยู่ของประเพณี วัฒนธรรมของชาวมอญเกาะเกร็ด
2. ควรวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเกาะเกร็ด เพื่อให้เกิดความยั่งยืน